

КАПКАН

9-мәш
№

Майшән 1926 җ.

2-мәш җул тухаҗ.

ЙАРМАРККА УҢАТАП..

Йармаркка комитеттән претсәтәтлө МОХМЕЙЕВ й (Йармаркка уҗайы кун трипун җинҗе 8 сәхәтәрән пуҗласа кәҗән тәрса):

— Мөйле йапала пулҗе-ха ку? Кун иртсе кайаҗ, ёнтө, сапах та йармаркра пёр җын та җук!.. Выдаттарярха җав мусаякка тейекен йапалына—тен киләҗсө.

— Пәҗәк аҗасем (айавра, ыңҗан җөрте мусак сассине илтсе): Ваҗра, Ваҗкка, Пөҗта! Аҗар Комунпайын Мән хапхи патнерех Тагам вилне пулмалла—мусакка ыңҗәҗсө ав!

— Маҗака (Йармаркка уҗайы җинҗе җырнә оппавление җурса): Ме-е-ке-кен!

Икё Максам, пёр Лукка, тата вёсен майрисем.

Путса ларня Шупашкар

Ият сассине тупрамар...

(Туй йурринген).

Тахсантанпах пулмангё епё Шупашкарта. Курман нумай пулатгё унти йулташсене, хашне манса каймах пусланъ тәр, төнзере те сук пекех.

Хашне мар, Максамсем те аса килме пундй вёт, ак тамаша!

Халё карам та мён куртам!

Манмалли сынсем и вёсем? Манма мар, каласмалла та асра тытмалли сынсем! Араса таплай вырәнсенгё пурнассё ёнтё!

Арамёсем те тупер, пизе пекех урам тәрәх карәнса утассё, макасынсем тәрәх йанкашса сёс тумтирлөх те симелли илсе сүрессё, уксынсем астан тухассёши? темелле.

Мён каласмалли пур! Пирён пек лапсёр—лапсёр өтемсене саврәнса та пәхмассё сав, майрисем мар, Максамсем те!

„Максам-туссам макаклай.

Хура җәххи какаклай“... тесе ахаф мар сав йурлассё.

Сёбёрен сарна җул сулла Шупашкар тәрәх утатп. Куратп, пёр ламсүрккә хәма пәҗәки йәтнә та пырай.

— Ай, Лукка—лукка мари? тетёп: мён сёмёртерөнхө? тетёп.

— Мён Лукки кукки? тет: Лукка кукша пулатп: вилёп—савәтрам уйәрлаймәп, тет.

— Астан кукша пулан? Ара ревожуси пуслансапах суйланъ вырәнсенгё сүреместёни? Хиселә сынзёске есё! Кукша пулатни вара? тесе пәхатәп ун сине тинкерсе. Җәнах маттур сирёп Лукка имшерленсе хавшакланса кайнә, куёсем путнә, пизёсем пёрёвнә.

— Нумай шыв Атәлта, нумай никке пурнасра, тет Лукка хәрах тути хёрипе кудса „Сахал сан майла йулташсем“ тессё мана; „йурәхлах мар есё аслә вырәнсем йышымз“, тессё. Ну-ак, пурәматәп савәтра, арәм килте аҗапә-җаша төртленет, хам кунёне савәтра,—тет ёнсинне хысра ман Лукка.

Сапла каласса тәрәтпәр, унзрен те пулмас, пёр Максам пирён патран улпут пек утса иртсе пырай, аран пөхлет: „ёй, турә, туркменсен пекё*) пек“.

*) Пек—туркменсен таплай йәхлй пуйан сын.

тет Лукка: „сав самәршәнах та асләра ларай, пулас“ тет. Сёлөксене хыкса пуссене тайрамар, аран хуллине сёлөвё пек турё ман дунәм, савәннипе сар сула савәнзё тәр?

Сапла ёнтё.

Авалхи аса килмен сёртен асәнта-райт. Лукка-ревожусишён 1905 султа хәма савәтёнгё листовкасем салатнә. Шупашкар шантарсен аллинҗи тахла-на тутанса пәхвәтгё, 1917 султа та Крайсиспа**) пёрле Керевскин майлисеме савәсрё, халё те сав савәтрах „терпекленет: «Максамсеме х малаз кайтәр», тет: ёсе пиртен лайәхах пел-мессё те, каласма йуратассё ёнтё“, терё те Лукка уйәрәлса Атәл леш йенелле супрё.

Унтам уйәрәлтәм та пыратп. Максам туссаман майри урампа йанкашса пырай: Энәтски***) майри пек каракүллё тумтир тумханнә. Наңкине хәйён умёвгё сунашкәпа анҗах тур-тарнә, умёвгё те, хысёнгё те кәтра йытсем тупассё.

Шалт, улпут майрибөх!!!

А ёлөк пур пёр Максамё Сёве шывё хёрингё, тебри те Кавалта, те Мәна-та, Лукки сёс Шупашкартах пирён пекех пурәнатгёс. Пролеттарийөх темеллөгё: пёри кантурта, тебри хурал-та, Лукки сёс савәтра ёслетгё.

Халё төл пулатп пёри мәнәра: те-ри асләра: «Елө ларсан нүрө йулө», тет пёр Максамё. Мёне пелтерет—җу-лаймәстп, ларсан—„самәр пирики лар-нә вырәнә тарлап пулө, тетёп җухән асәмпа.

Лукки төртре пурәнаф, ну Максамсем увшән та макаклассё.

Шурә йур сунә сумаи—сәнара пә-шал сакса Атәл леш йенне кәсса та җөссё. Кәтра йытисем, вёшле йытти-сем, арәмёсем, стрепкисем,—пурте Лёшнө йалне персе те ситесё.

Сармәсене вара җән праснәк ситет: кәвакәлне, сәсанне, куйанне, тиллине—пурне те вёсем тытса хунине нё Максам илессё. Ёсәз майёпе хакнехәз

**) Халё Җентәрта ёслевен коммунист.

*** Энәтски Шупашкар уйесёвти улпут-сен пуё пундй.

паращё те, Шупашкара таврӑнсан:
„ухута лайӑх ӑнтё“, тесе тепре ӑска
йаращё.

Тӱрриперех каласан, Максамсем ӗс-
кӗрен татавах пӱрӑнмашё: сӗнӗ прас-
няк, кивӗ прасняк пур те вӗсемшӗн
прасняк; арӑмӗсемшӗн кунӗн сӗрӗн,
упӑшкисемшӗн кашлине сес.

— „Ерех йӗсӗ-кирлӗ мар,
Хырӑм тутӑ—высӑ мар“,

Тесе аязах йурлащё, тет.

— „Ех самава, самава
Самава мар, ӗсмасса“!

Тесӗ, тет, майрисем йулӗкӑ йӗри
тавра ӗтисемпе саврӑнса

Хӗлӗртӗп, савӑнап, илтнӗпелех—са-
вӑнап, курса пӑхсан мӗн калӑп? Ма-
наӑн тунӗ савнаштал.

„Самава мар, ӗсмасса“! Сапла сав:

Кама аш кукля, кама алса тулӗ.

— „Есӗ те лайӑх, епӗ те лайӑх, пи-
рӗнтен лайӑх сӑва йуци“, тесӗсӗ.

Савнашкӑл!

Максамсем килте лайӑх ну... вырӑн-
сенче тата лайӑхрах. Пырасса прех
пымашё те, антах пырсан сынла ка-
ласса пуш парӑлпан сапса вӑхӑт ирттер-
мешё.

Ситнӗ ситиенех арӑмӗсемпе телех-
вонца калашма тытӑнащё:

— Тунӑм манӑн мунштук манса йуля,
илсе килӗтӗ, тесӗсӗ.

Унӗрен те пулмаст майрисем мунш-
тук йӑтна, хуран кулисем йӑтна—вӗс-
терсе пыращё. Кӑтра йытисемпе упӑш-
кисен пӗлӗмне кӗрсе те ларащё.

Максамсем кулкаласа ларащё те, ӗс-
тунӑ та тухнӑ та кайнӑ.

Ик выс сӗрте ӗслемешӗн!!!

Улутла! Тӑпла! Хаватла!

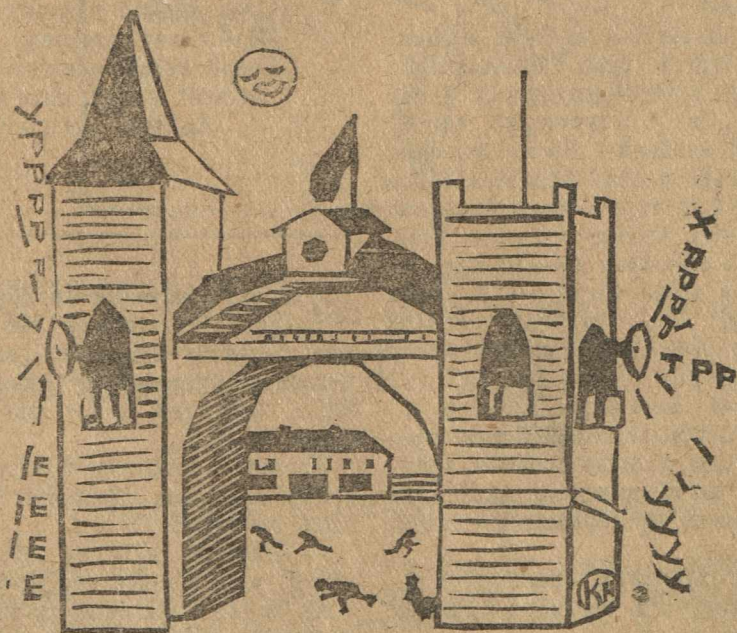
Тунӑм пӑхса савӑнай.

Сыв пултӗр Максамсем!

Лайӑх вунцӑр кӑтра йытисем.

Шупуссыни.

ПИРӖН РАТИО-ХАПХА.

Нармӑрга хапхи те тунлана пушарӗ, Кӑх-ӑх-х! ӗр-ӗр-ӗр-рр! Х-р-р-р!
Ратио хапхине кирмет ытнӑ пулӗ, тесе мӗн пур иглемӗ пыратансем тара па-
ращӗ ташталла.

Вӑл пӗр хӗвелӗ сех кӑрса кайса кулат.

Ратио ӗтисем сине пӑхса савӑнай.

Йалта йатла пуласшан- нисем.

„Ахад тарафтен кәрәк
аркнә те пулин йавала,
(Ватисен сәмахә).“

Пәри те пәри палла пуласшан та-
палавассә. Кәрәк аркнәте пулин ват-
тисевтен пуласшан мар.

Вәрмангаз Шетмәре (Ули в.) Еде-
сантар йакку. Раман йатла дуканга-
рах хрестенсем мәнле те пулин йалта
йатла пулас шугпа кәсәл мән йур кай-
нәранпах лашисене хәләх тырри сара-
вәсем сивәе урассә.

Тәрәшнә ахаләх сүхатман, пуласен-
те, т. ыт. сәрте те вәсем сивәе сәс
каласма тытәнвәс.

— Йалти куштансем хисепне кәрәс-
сә те вәсем, сүк, вәсене нәмән тә тә-
вайман тесе йалә танах та нәмәнх
те тәваймасә.

Кәсән Шетминдә. Тимәрс Павыл Май-
рийә хәйне арсыв туса кәлтартасшан.
Лайах спортла ыңдаса кәмәйне сөмсө-
тәт. Ватәнәсем вай илсә, хәйне кә-
тартса пырай.

Урамри ыңдәхсене те спорт ваййине
вөрентәт. Иргә сүра сәр казакана
4—5 залаш сүлешевтен сырава йухан
шыв сине „Сияу“ тутартарнә, илү тә-
васса кәтсә савәннә. Кәсәл йалсоват
зленән лашине сапала хәваласа сәйса
сав сыравах сәктернә. Лаши йепресә,
йүсә тәракан ырава путма тытәнвә.
Пырай, йал сыннисем 17—18 хәма: ом
пәрахваласа кәрсә кәларкаланә. Лаши
сымларлауә Ләшә савәннә. савәнса
савәнмасәр. Аңа халә „выдәх мурә“
тесе йат патсә.

Шупашкар Ёсмәләнвә (Кәзкей в.)
Прохайр Миххали хай вайла ёсме пул-
тарниво, халәх ватәлас сүкнине, арәм-
не вәлерес пек хәвенниче паларта. Сын
арәмне хәрсене пусмәрлассине—телей,
тет

„Капкан“ хушшавә ләкнине те те-
лей тесе савәнтар, термәр.. Калләх
палла тухрә ку та.

— Сурәм гарринвә (Еләк вул, Йег.
у.) узытгәлтәтә та (У. Т.) хай ар-
сынтап кайа марринә кәтартма пәлнә.

Вөрәнекенсем үмәнтәх стурәша вула
пуленкиче йавә та, тәп тәр йун тунә.

— На, асән!.. савән!..

Ассакассиндә те (Йег. у.) Узытлә

Капкан, кап хып!

Ысә куслә пулсене,
Сартакан тиезуксене,
Тийаккәйне старәстине,
Куса кәрен вәрәсене

Капкан, кап хып!

Үсәсәр сүрен пусләхсене
Вәсен ирегр әсәсене
Кукәр—какәр урисене,
Саратакан аллисене.

Капкан, кап хып!

Йалти кәрег куштансене,
Сартакан пулансене,
Ултав сәмах хусисене,
Вәсен вәрәм тәлхисене

Капкан, кап хып!

Шкулсәвәри пусләхсене
Айван вөрәнгекәсене:

Мушкисәвәтен таста, инсә
Тарса сүрен акрономнә,

Капкан, кап хып!

Копператив пусләхсене
Түрә әсләменнисене,
Сәртә ыргат кәскисене
Сәмакуннә хусисене.

Капкан, кап хып!

Хура вәрман пәхакана—
Ивәссене сутакана;
Хәлә пуслә миллигсине—

„Лешнә“ сыпат, пите тийә

Капкан, кап хып!

С. ШАПТАК.

268 кәвеке сүхатнәшан вулсәра савәннә
Ес сүкран әс туләнвә вәт. Йат. Ко-
мисси тунә. Комиссирә вулсәтәвком
пусләхә. вулполитсүт уйрам пусләхә,
ВКП. йәзәйкә секреттарә хисепле-
вәсә.

Султаләк иргәссән комисси суйланә
кунхи протгова претсәтәтәтә алине
пня ләкнә те:

— Ниушлә кун пек хута епә алә
пунә, тесе тәләнсе лара, тет.

Аз хайхи.. йатлисем хушәнсах пы-
рассә сәк.

Шултраххисем те ышлай сәрте
савән пек кәрәк арине йавалассә таха.

Пәртаз „Капкан“ хәррине сивәре-
терех парса, хәстерсе тәрасә-ха ку
кәрәк арисене.

Уноярән йаваләс те.. йаваләс.

САМРАК УРХАМАХ.

Йармак карттинесем.

Таваш сѣрѣ комиссарѣ сүмѣнѣ ларакан Токсин
й-ш йармаври кѣруссел айа,ссене аратла витене ваъди
илес тесе, хаш-хашѣн сине улансах тупса савѣранѣ
(Крозкотил тѣши).

Токсин (кѣруссел лаши сине савѣранса).

— Ех, ларса сес пыр! Ват пирѣн лашасем!.. Куншан 5 пус
ѣна тѣленѣ, сапах та иртнѣ ернере хама ларса сѣреме 2.000 т.
парса илнѣ айартан иртерет... Ват йармак та йармарк!.

«Капкан» йармака тухаймарѣ.

Йармаркра кун пек кайа,ссем кѣна сакланас суктѣ те, йармарк вѣх-
тѣнтѣх Капкан выставки те тѣвас төвѣтѣ. Анѣх Капкан йусанса ситейменни,
тата Иѣван Муѣинне, шыва кайсан, сукаллине тѣм илсѣтѣ те, ѣна сыватма вѣл
ѣшѣ сѣре (Крыма) вѣстерай хупларѣ.

Халѣ сакланнѣ йацалиссене йѣлтгари туса йарас тетпѣр.

Кам хѣй телейне тупас тет, кам „Капкан“ йѣлтгарине йарса пѣхас
тет, „Капкан“ сѣрѣнса илѣр.

Арамё аллинџи унāшка

Трамā татāнē.

(„Растратџексен“ пурнāсџен).

Куптсов пѣџен.

Куптсов (аллинџи сырнā хутне пāхса каллē-маллē уткалат). Ес тухай. Епѣр калармастпār и вара? Епѣр—Куптсовпа Иванов. Ёи лайāх таварсенā назар шутне хурса илетпѣр. „Назар“ тѣнинех хавлā халпа сугатпār. Ха-ха-ха-х! Пултарассѣ сав Куптсовпа Иванов. Пѣри трес пуслāхē. Мѣн пур тавар, слушāшџи, хāйамаџē хāйēн аллинџе. Марионеткāсем пек савāрāнса-выдаса тāрасѣ. Теџри—киџсен параван йулташлāх претсѣтаттѣлē Кама кирлē сынна уқса парай. Пѣри тавар, теџри уқса. Пит те лайāх комертси. Ухмахсенџенех пулас сук вāl. Ас кирлē пурāнма. Ас кирлē. (Самкине тѣллесе кāрттоса). Сакāнта ытларах пулмалла. Сакāнта вāl āс апаражē... Ку хута алā пуссассāн, 600 тенкē шāпāрт кѣрсе выртай кāйāнана. Пѣрре сивџе 600, теџре сивџе 600.. Анасѣсēсем. [Так, так. Тра-ра ра, тра ра-ра, рат-так, рат-так.

Куптсов а Иванов.

Куптсов. А, аван и, хуџи?

Иванов. Епѣ хуџи мар.

Куптсов. Кам есē?

Иванов. Никам та мар.

Куптсов. Каллех пуса уснā пулас.

Иванов. Усāн сан пексем. Ё, џ-сем āнасѣ, āшу канлē мар.

Куптсов. Каллех Таџā пирки пулē-ха?

Иванов. Сав манāн.

Куптсов. Выдас пулаџ унпа лайāхрах. Выдāмасан сивѣнет хѣрарāм.

Иванов. Сивѣссессēн сивѣнет.

Куптсов. Назар есē. Хѣрарāма тыткалаймастāн.

Иванов. Пѣр ыррāн каласма сук унпа. Тѣрех урлā пеме тыгāнāџ.

Куптсов. Ирсе кайа вāl. Выдā есē унпа ытларах. Хѣрарāм выданине, аџашланине йуратаџ. Пусса пар-ха сак хута. Ёран ēсе йарас пулаџ āна.

Иванов. Пусма та хāратāп халē. Таста сакланас пулē.

Куптсов. Мѣн, Таџā хāратрē-им сана?

Иванов. Сук, хам епē...

Куптсов. Пāра-а-х-х кирлē мара пакыама. Епѣр анџах апла хāт-ланмастпār. Пѣтѣм тѣнџине апла хāт-ланассѣ. Пѣтѣм тѣнџе ултав сивџе тытāнса тāраџ.

Иванов. Апла мар. Аплах калма кирлē мар, Куптсов.

Куптсов. Мѣн, апла мар? Ёāн-нине калатāп... Ех-хе-х-х! Пурнāс сук сивѣн кайалла џака пусларāн есē йулашџи кунсенџе.

Иванов. Ёакатāп елē. Пѣтѣм пех кайалла... Кайалла џакатāп. Сапāсу сивѣ, сѣнē самана сивѣ пулвāскер, халē кам пулса тātām епē? Хурт. Ёѣрē йāвāса сѣртекен хурт. Урāх нимѣн те мар. Никам та мар.

Куптсов. Пāра-а-х кирлē мара... Пусмастāн-и?

Иванов. Пусас. Мѣншѣн пусас мар. Хуртāн ēсē сѣртесси... сѣртесси.

Куптсов. Кама сѣртегēн? Совета и? Совета пир ен лайāх сѣрте-кенсем те нумай Епѣр мѣн.

Иванов. Епѣр хурт. Сѣрēк сивџи хурт.

Куптсов. Иурē, йурē. Хуртāн та лайāхрах пурāнас билет. Хурта та прѣкрех сук кирлē.

Иванов. Кирлē пулсан, кирлē пултār... Кирлē пулсан, кирлē... (сѣтел сивџи хурē сивē алā пусаџ).

Куптсов. Вот йурататāп сан пек сынсēнē.

Иванов. Хуртсēнē йурататāн есē.

Куптсов. Хуртсēнē и унга, хуртсēнē мар и, ун сивѣн шарламāпār.

Иванов. Шарлама кирлē мар. Шарласан вѣлересѣсē хуртсēнē.

Куптсов, Иванов, тага Таџā.

Таџā. Аван ларатār ске есир.

Куптсов. Килѣрех, магаи! (Таџā ним каламасār-тумасār сѣтел

сынҗи хута пётёрса илет те, алаҗран турса кайма тараҗ).

Иванов. Таңа!

Куптсов. Мёншён туртса илтёр шрён хута? (Таңа җеямесёр тараҗ).

Иванов. Таңа!

Куптсов. Мёне пёлтерет ку?

Таңа. (Иванов умнелле пырса). Мёншён җётреме пусларан, ирсёр сын? (Иванов җеямесі).

Куптсов. (Таңаран хутне туртса илме турса). Күрёр хута. Мён таватёр есёр уйна? Ним гума кирлө мар сире.

Таңа. (Куптсова). Кай, сирёл алаҗкарах.

Иванов. Таңа!

Таңа. (Иванова). Пәрахатан-и есёр мантан көвөшмешкөн? Пәрахма-стан-и?

Иванов. Сынна төлөнтөрөтөн.

Таңа. Пайан есёр мантан көвөшме, тәрахлама тәтән. Касару ыйтатән-и, ыйтмастан-и?.. Тытса паратәп сана.

Иванов. Пар... Пётсессён те сантан пётөтөп.

Куптсов. Эй, йай йай, йай-йай! Сапла-и вәл пурәнма пёлни? Капла пулсан, пётөтёр есёр. Ухмах, теҗсө

Таңа. Есёр асла. Есёр пурәнма пёлөтёр. Есёр сак ирсёр хутсемпе пурәнма пёлөтёр.

Иванов. (Таңана). Мён кирлө сана?

Таңа. Елө каланә.

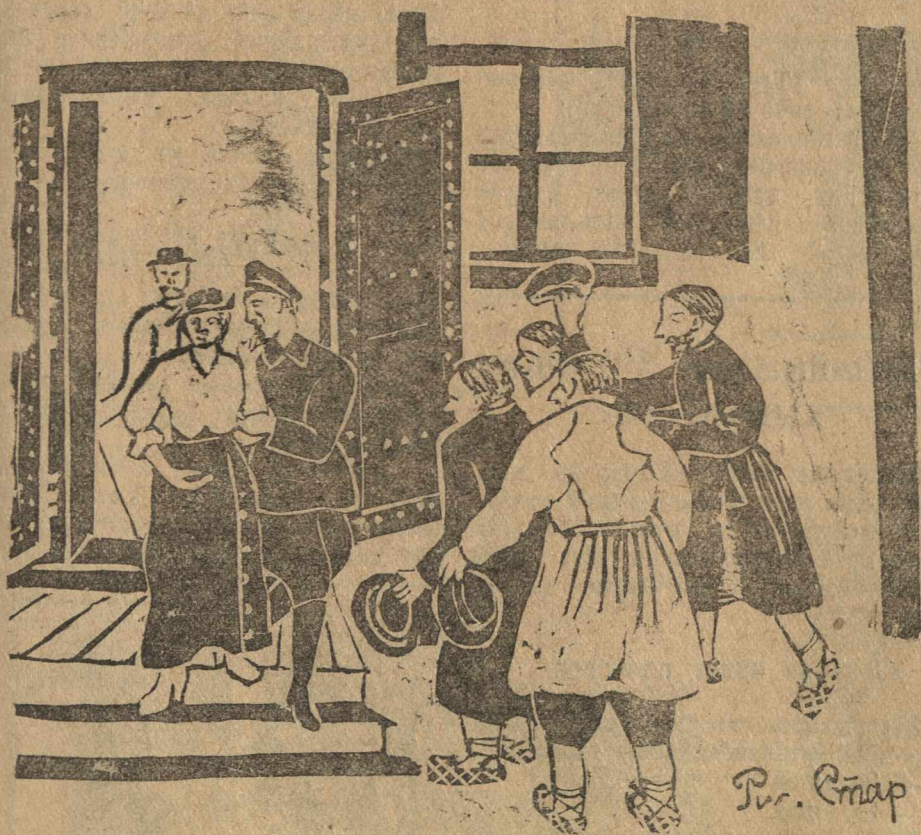
Иванов. Айәплә пулсан, касар-ма ыйтатәп.

Куптсов. Касарма ыйтаҗ вәл.

Таңа. (Иванова) Хәравсә (Хутне сүлелле тытса) Сак хут татәкөпе хәрататәп сана. Сапах көвөшме пәхатән... Манән пурәнас килет. Ан җар сынна пурәнмашкән. Ая кансёрлө ма-на пурәнма.

ҖАРШАВ.

Хумма Семөнө.

Җапларах арамлисене шушашҗисем те пуссене тайсах, алаҗсене усса тәрсах кётсе илөсҗө.

Шупашкарта.

СПОРТ.

Йулашки вайтра Шупашкар спортсмендөсем темле вайыра та, хайсене кытартма ёлкёртёс. Спорт ёсё уралансах пырайт.

(Хула көр-тё.)

Хресчен (Турник синеңте выдакан спортсмен сине төлөңсе пыхса);

— Төлөнмелле. Пётём хыраса укмелле, савсұрам сусенсе илте. Йе вайра хурах пулас пулсан, кушан ман тайлак пурт урай паш-лик сөх сиксе касаат. Ей мантаран сынни..

Шупашкарай йулашки хыпарөсем.

Шупашкар, паллах хыларсёр мар. Вайл пысак хула, сынсем нумай, саван-па та хыпарөсем те нумай. Тем те пулса иртет, курас текене тата Шупашкар синеңте вулас текене тем те пур.

Ашаран пиесе вилесрен.

Шупашкарта халак суренё сёрте морөшнй сутагансем кетсе тарассё.

— За пятак или за гривенник?

— За пятак.

Кёскере укса пулсан илен те хыпан.

Анзах пик хырамалла. Манан йул-ташан арамё морөшнй синең,

Телёр кунне йулташ калайт.

— Ех, вёсёр сёр сыварман...

— Мёншён?

— Арам морөшнй синең те... Сав-римарам та.

Ку шута йамалих: Мусава морөшнй сисе вилессё. Шупашкарта морөшнй сутагансем тем тухлех..

Шаннй йавара кайак сук.

Сапла тавашсен пословитси. Епёр шанатёр: хула малта пырайт, унта пур төлөшрен те авзн. Кайна нумай сын саварёңтен илме пулай.

Анзах апла мар.

Касалана. Епё хваттерте. Кантас: умёнте мештанкёсем тем тухлех пуханса тана.

— Ой ой... искры... тессё.

Епё те пазатп. Пирён вурөтсөн вут жунга, төгёмё йасарланайт сөс. Тө-төмпө пёрле вут хөлхемё пёрник талаш тухса кайайт. Сапла, епёр йалта пушартан хырамалла, йусамалла тет-пёр. Анзах, хулара... сыхланасси синең каласмастпёр.

Каман ха, каман сав вут хөлхемё сем трупаран тухсан сыламала?

Климат йураман.

Пурнас тесен пуранмалла климатра пурнас пулай. Патёрйел хресченё еокимоссем патёңте пурнаймас, пурансан та сывлаха аматайт.

Пирён Шупашкар хулинте те хаш тухтарсене климат йураман. Урач сёррелле кайассё.

Ерне вёсем, таваш республөкёңтен мар, урач сёрсөвөң. Хамар таваш республөкёңтен тухнй тухтарсене климат аванах йурайт, ушан тавта пус.

Пулварти кайаксем.

Притон.

Кушак сүө пулсан шайхсем пил
алхасаҕы. Тухарсем кайса пете пу-
ласан... протитуткисем. Притонё те
пур. Пузвартан айалга позвиртсэ
хысенте ёсёёр пушэ ларакан пак
пур.

Саванта аванах саварна.

Унта милитсионерсем те ыкса тыт-
на, тет. Анҕах ёсёон йэвине сёмёрман,
тип-типерех каварна.

Ўт сугаансем ўтпе вэтиэ павэ
тет. Хусахсемске милитсионерсем...

Варан ха, вйрансам, протитутисипе
кёремепен совет!

ИЕРИНКЕ

Сапла Шупашкарэа хыпарёсем. Те-
пёр ернерен ответсем те хыпар пулас
пек таха... Мёя пулё?

Урэхла йышши спорт

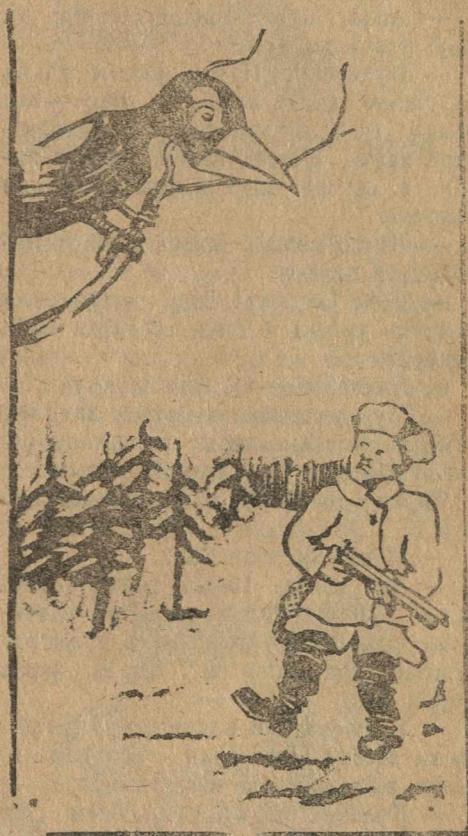

Спорт теёрен, суркууннерех Шупаш-
карта урэх йышши спорт та пуртёё.
Ўпресемпе, вйрам тунасемпе ўе ўе
кёремептёё. Таэвარი йывэсёон тураёё-
сем те йулмав. Кэвтёрла аплэвёё, бас-
хине „утуллэ“ спорт—хёрсем хысёан...

Сәхан ухутнәкә.

Шупашкарти ухутник-
сен сэйүсә сак сүр тэх-
тенте ашэ сёртен килнэ
вёсёон-кэйксене тытмалла
мар, кунта хёл касакансе-
не анҕах тытмалла тунэ.
(Ёсёор сыван).

УХУТНИК:

Сан аму тутли.
Тутлэ пулсан ты-
тэп Петрове ва-
ди аш сугёё-ха.
Пэзёрсене тытас
—тытма хуш-
мэсёё... Хатёр-
ленсе тёр! Ниэста
та ан тапран!
Ситвас перетёп...

Капканри копператтивсем.

Копператтив касё.

Касхине. Сулла. Шупашкар. Атӑл хёрёнҗе икё «экономи» йумаха җапса пырасё.

— Апла, апла. Копператтивӑн та касё пурим-ха вара?

— Пулмасӑр. Нимле пысӑк уйава та, нимле палӑ куна та «кас»—сӑр палӑ туса иртереймесё. «Литературӑ касё», «Мусӑк касё», «Асату касё», т. ыт. те питё йанравлӑ хаҗхи вӑхӑтра.

— Вӑл сӑмахсем пекех йанӑракан-нисем те пулӑ-тӑ...

— Е. е.. Пур-пур! Пӑр «экономи» сӑмахпа «реш» тени вӑсенҗен кайӑ йанӑрамасё.

— Палӑ тенёрен, леш Мункун...

— Мункун духне христуса кӑвакӑн симӑсӑн йӑлтӑртатакан ракетсем җӑлелле йамасӑр җӑртеймесё вӑт.

Пирӑн те җавӑн пек тӑвакансем пур.

— Мӑнле-ха апла вӑл?

— Аӑӑ мӑнле. Пирӑн җапӑ копператси кунӑ те палӑ «касӑр» иртеймерӑ. Җак епӑр утса пынӑ пуҗварта җӑлелле «экономисем» җарла җарла вӑсрӑс-ха.

— Копператтив ракеҗӑсем пулҗӑс-им-ха вӑсем? Ытла аван, кӑвакӑн-симӑсӑн выҗдарӑсӑска вӑсем пӑлӑҗре.

— Копператси кунӑ хӑшӑсем «решимлас» тенӑ те, панкет касне те хӑстеререх панӑ, тет те...

Коркол уйӑх малтан хатӑрлесе хунӑ ракеҗӑсене вӑстермесӑр ӑстан җӑлтӑр.

— Плана пурӑҗса кӑртнех еппин!

— Кӑртнех.

— Аӑӑдрен мар-ӑс! Пӑр копперат-тӑрӑҗҗен:—Сире Копператси кунӑ мӑн паҗӑ, тесе ытӑрӑм та, 500 тенкӑ шарт-раттарса хуҗӑ, терӑ.

— Копператси касё 500 тенкене вӑстернех ӑнтӑ.

— Решим, решим!

— Экономика!

Терӑс те, сӑра лавӑкинелле шарт-латтарҗӑс хӑйсем те экономика йух-тарма.

ВАҖАНКА.

Вексӑл пушарӑ.

Җӑвашпроисводсоюз хӑйӑн тӑп ӑсне манса, тырӑ илсе сутма пуҗӑрӑнӑ.

(Копператтӑрсен сӑмахӑ).

Шупашкарта җил-тӑвӑл:

Микулайӑн җук кӑмӑл—

Тырӑ илме Совнарком

Ана хушӑ җӑр вакон.

Нумай вӑхӑт иртмерӑ—

Җӑпӑртен те Капкасран

Тырӑ килме тапратрӑ—

Микулайӑн ай йуй йуй!

Хатӑр уҗса пӑртте җук:

Ӑста кайас, мӑн тӑвас?

Мӑскер тупса хыпалас?

Кунран кунах телехвон

Панкӑсенҗен тин тон-тон!

„Сан вексӑлӑн җитрӑ срук:

Җас тук уҗса тӑлемӑ!..

Атто вексӑл вӑсӑ трук

Ноттариус кантурне

Хыпаланӑ Микулай—

Уҗса тупнӑ хаҗ самай:

Вексӑлсене тӑлленӑ,

Ӑс ӑннипе килленӑ:

* * *

Питӑ куҗӑ йӑл! кулаҗ—

Хӑвед пӑхнӑн туйӑнаҗ.

МАРТЫНОВСКИ.

Копператтӑрсем нумайӑшӑ җаппа ӑслӑсӑ. Җавӑнпа копператтивӑсем те вӑсӑс җӑнесӑ.

Усалай те, хупанай.

Елёр «кооператси—сотсиалисэм никёс» тетпёр. Тавай вулсёвэри рапотник-семех ана урэхла апланаёсё:

— «Кооператси вэл ёсёрлэхрен хатламалли вырэн», тесёсё.

1923 ш сүл. Кёркунне. Вулёстывом фленёсене суйлас вэхят ВЕК ри флен-сем хайсене каларса пәрахасран шие-ленёсёсё. Флентан каларсасан сука пус хыссан утас килмёс-ёке-ха. Саванпа вулёстывом фленёсем кооператси усма шут тыгрёс. Фленсене сырфёс, укса пухрёс. Пузу та турёс.

Кооператси шитё калтакла йапала, правление вулёстывом фленёсене суйламалла пулё, төрёс. Иурайт. Суйларамёр. ВЕК фленёсен түнё кансах кайрё.

— ВЕК ран каларсан кооператсире ёслетпёр. Пире пур пёр шалу пулэйт, төрёс. Халэх кооператсине пысак уйава кётиё нек кётеё таврё. Антах кооператси алакё усалса ситеймёсёрах хупанса ларфё.

— Мёншён-ши? Мёншён пултёр: ВЕК фленёсене савсенех суйларамёр... саванпа. Вёсем ёсёр йулвэ пулмёсёсё кооператси усалафёс, хаф хупанса ларфё.

1924-ш сүл. Төпёр сулган каллах вулса сёкё рапотник пырса ситрё. Вэл Тавайёврё, вулсёл йалта кооператси сузыне кур:—Кооператси усмаллах, халех тытанао,—тесё ёсleme тытанфё. Фленсем пухрё, уксиве те... антах (сак «антах» сакмаха темшём туса йанё ана? Сав «антах», хуплайса лартай) вэл рапотникё уйеса туртса илфёс. Саванпа кооператси алакё усалса ситеймёсёрах хупанса ларфё. Вулёстывом фленёсене хушса хаварнафёсёсё вэл та, вёсем:

— Хаф суйлав инсё-ха, тесё коопе-

Ветски вырассен ерттелё.

Пёлтёр Шупашкара Ветски вырассем килёс суртсем йусакан ерттел уерёс. Вёсем Мофалов приквасфёка пәрахса хаварса тарвё. Пайан кун та сук. Вилнисем хушшине ларёсем те кёмен, Ратно тарых ыйтрамёр та, пёлёт сине те улакман. Стагуправленири майра Мофалава турса: аста сирён ерттел тесё таншине сётерёс. Ех, ырй кымалё майра! Вэл ерттел Шупашкар кёнежсем шинте антах тарса йулиё. И.

Кооператив претсетаттёлё.

Шут сине хурса пәх-ха: хашё нумай тарах—220 тенкё и, йе 200 тенкё и?

ратси алакне усаймарёс.

Халё Тавай йалёнфё кооператси шарши те сук. Тавай йалё кантурй. Кунё сёрёс халэх унта.. высси те тутти те пур. Кооператси алакне усмасан „Капкан“ саварё халех хыпса илет. КАПКАНФА ВЕЩНИ.

Ас пуҗтарма.

Краву-у-ул!

Хаш пәр удрештени пуҗ-
лахсөм ытла асса кайаҗсә,
уншан вәсәе йо пулма кәс
төрмене дәрәҗсә. (Кашан).

Җәрпелне (Урав. вул.)
хасат — шурнаҗсөм пырса
көмөни пәр уйах ситрә.
Поттарә пирән йала көмө-
ни виҗә уйах ситрә.

Ак ларатә удрештени

Йалтаҗ кирпәҗ уван стени

Ех! лайах-сәс!

Урла-пирлә пәхкаларәм

Кайран хама хам катарәм

Керәс! теп шала.

Акә ёнтә шала вәтәм

Анҗах ытла унта тәтәм...

Ей! җатма сук.

Самса урәм сунасларәм,

Куҗран-пуҗран шыв йухтартам

Сав тәтәмле.

Кашт канас ха манән, тәсә,

Лартәм вара пукаҗ сине

Пит саванса!

Анҗах манән май килмерә

Ларса канса ес тухмарә...

Ир сырлахәх!

Пукан пулнә кардәкласкер

Ләҗарт-ләҗарт тийскенскер

Тәрсә!.. еп сәре.

Сөхрә питә хәпса тухрә

Сүҗәм пуҗам тәрсә вәрә

Ак, хайамат.

Үсәср пулә ку сын тәсә,

Буҗса пыҗсә сәмәрттерсә

Леш, стораҗсөм.

Ара есә үсәср и мән,—

Ие тилпәрен сьран-и мән?

Тәс усалсөм

Куншан епә пәшәрхавтам,

Хам та тата кашт вәгантәм

Мур илештә.

Ман ивеккшән хәпәртәсә

Стена сине кәтүпәлә...

Тараккансөм.

Унҗән-кунҗән те пулмарә.—

Савәтүшәи пырса кәҗә

Сәмәрттерсә.

Хай пит үсәср, йит гурташшә,

Вун пәт пулә уван ашә,

Ух, пиг мантәр!

Аран утаҗ,—мәшәлтәтәт,

Пәрмайах хай казрыш перет.

Ах, хайамат.

Ик-вис минут та иртмерә,

Хай маттур пиря хәсса йаҗә

Сәвар карсах.

Кәлпассийә, сәмартийә..

Иухса тухрә йәлт ашрийә

Шалт тәппинех.

„Ах, вилетәд, вярәм ыратаҗ, пуҗам
сүрәлса тухаҗ, хәсәсөм виләт, пуҗ та-
нә пәр те йулмарә, вилетән!

„Мән суаҗә тата ывләм?

„Потгә тытрә, айҗә!

Потгә сүрәм мар вәт, вәл, аҗтан
тытма пултарат?

Тытаҗ сав, айҗә, тытаҗ! Акә каласа
парамха: хәсәтсөм вуласа курмавниле,
тырә пулә аҗтан шыраса тупмаллине
пәлмәстәл; илге ха, хамәр выҗә ларат-
пәр вәт-ха! Хамәр йала кәнеке-хәсәт-
сөм килмөвни уйах иртни синаҗән шуг
ласа,—пуҗам сүрәлса тухаҗ. Ку ес
ытла та йапәх пынәшән хәсәсөм ки-
лет. Пәр уйах хәсәтсөм-шурнаҗсөм кур-
са вуламанниле,—пуҗ—тәнә пәрә те
йулмарә, тәнҗәре мән-мән пулса ирт-
нине пәрәгә пәлмәстәл. Ах, вилетән!
Аҗта ши ман кәнеке хәсәтсөм, шурнаҗ-
сөм Краву-у-ул!

ШАПҖАК Җ.

Сторәшсөм пит вәсәсәсә,

Турамсөвә пуҗтарасәсә...

«Решим» вит хаҗ...

Ыр сын уятах тәрәнҗә те,

Кайран вара йурра йаҗә

Вырәслине.

Хәсаҗ, йурлаҗ, ашаланат

«Пывали тви вәсәсә!» тет

Пит маттур-мур.

Сак пуҗләх пит «маттурскер», тет

Вун пин укса тиләтнә, тет

Советәнне.

Увәҗән кунҗән те пулмарә—

Ревисорсөм пырса кәҗәс

Хыпаланса,

Тәрәсләсәсә, аҗтә сьртәсә,

Мән пур есә сута йаҗәс

Сав вәхәтрах!

Вун пин укса салатнәшән,

Үсәсрәлә аташнәшән

Ас паҗәсә.

Ас паҗәсәсә, йатларәсәсә

Тәрменелле ис-кәҗәсәсә.

Ас пуҗтарма!

Е-е! Ас пуҗтарма!..

АТТАЙ М.

Хуранташ.

Михала.

Шёвёр хуреллө көсрепө кайатап.
Парнас сине мар, дэвм хушмөне ка-
йатап, сёрпү йенелле.

Пына сёртех пёр хура сухалла дэ-
ваша тёл пулатап, палланя сын пек
туйнап, каласатап, унсаран йурамасй:
йали пирён савнашкал.

— А-а, тет, ара ес Сившусем пул
тён-сөе! то-то,—тет ман сын.

— Сапла сав,—савсен, аусен тав-
рашө-тетёп.

— Ара-а хуранташ тивел, тет сухал.

— Мёнле апла, ара есё сёрпү сы-
нө-сөе? тетёп.

— Езкеке, шугла-ха, тымарри сирён
астан: сан хуцотарик ман аттепе пёр
йалтан хёр илнө, пусаналла пулна,—
тесе йлантарап хура сухал.

— Апла пулсан лар, тетёп те,—хай
старик оиксө те ларап хупла урапаман
сине. Унтан халана йаратпяр, көери
йуртап ха.

— Мёнле сав Шупашкара шыв тул
сан, пите шыах пула пасар варривех
туха выртпяр, тет. Тата ерхелей тө
илимелле, тет, дэнахи? тесе тётёт.

— Мёнле есё пулана ерхелейе пёр-
ле арпаштарса пуплетён—тетёп те, ил-
мен сине перетёп.

— Тата Аршавра йанралсем пёр
пёринпе вярсассё тесе йлантартё, пи-
рён йалти Иаку йатла комсомол: дэ-
нахи? Мёнле йанралсем те шуррине
хёрли сине уйрлассё-ши?—тесе тён-
көрсө пяхап ман кушан хуранташ.

— Мён вярси! Пилсусси синтён ка-
латан ес, тетёп.

— Ийе, Пилсусси сав, ун хурән-
ташсем кунта Рассейре сук пулө?—те-
се хуфё сасартак хай сухал.

— Тата Китайра та йанралсем вёр-
сассё тел, хашё-хашё Совет майла хашё
Иашпун майла, тессё йалта: хашён
йишии вайлаара?

— Каламах та пёмеллех мар, ан-
тах Совет майли сентеретех, тетёп те
сынна саваса куцөнтөн пяхатап.

Сын дёнмөсёр пырсан: Мёнле, вёл
ерхелей килетех и хө Шупашкара: дэн
савёси, савмёси? тесе ыйтап.

— Сук, пёлместёп, нимле ерхелей
синтён те илмен, тетёп те хуранташа
пёр сула йуппинтө антарса хаварса хам
сулпала дуптарап.

Н. ШУПУССЫННИ.

Анат касри Тэхтаман

Кёркурипе Ухтипе

Хапха пантй Араман

Иртеле утй сулма кайассё,

Сависене хулусси сине савнө.

Хайсем пёринтён пёри хытй утассё.

Лерен, тёрё сулпала,

Васкап тата Михала.

Кайнө сөммөн йиш хугшавса пырап.

Каласу, шавлу кунта... Хура халэх

телейе—тырәсем

Авёсла пуласси синтён пуплессё.

Пуринтён ытла Михала сухарап.

— Ха, Кёркури пирё,

Мёнле сава тыгтарнө арймне!

Тесе тёлөнет Михала.

Ма? терё леш.

— Ма пулап? Курмастан им авёрне?

Сёр кукар мари!

Авё епё энер сава аври шарантартам

Савкас та мари!

Ху савува пасартан илтөн-и? Мён-

шён пит савсёр.

Пасартан пулмасёр,

Хамёр пасартавах.

— Ей, ухмах!

Суйлама хама дёнмерён?

Авё, пёлтёр Сөкли Пярмувө

Суйласа патам савине.

Пяхсан сөн куранап, кус-көски кир-
лө мар.

Сасси! ишек дэнө пек йанарап.

Сапла Михала пурне те пилтесе пырап

Хай йап ка та тап-таса

Саймахпа вёл ёсө ним вырәннө те
хумап,

Сын туня ёсө никсан та ырламап.

Шав шавласа, каласалагаса,

Ёс сынигим саран сине ситрёс.

Ситсенех хярәссөн

Сависене хайрарёс.

— Ну, кама малтан йарар, йултэшсем!

Терё Тэхтаман.

— Михалана йарас! терёс ытгисем.

Лешин сави те туштанман,

Савин аври те ларайман.

— Ана көтсө пулмасй, аяр! терёс

Вара ларан курава йавантара та

ёсдөнсем, пусларёс.

Хайхи пирён Михала

Тарё йултё хысала.

Сапла вёл пулап:

Саймахпа сынран иртекен

Ёсрө хысалтан сөс пырап.

Н. ЙЕВТОККИМОВ.

Йалсем тәрәх.

Ерехпе.

Арман Хуҗи: Ватәран тайәлтәмәр пуҗ сав. Сак пиләх керешенке була та сәләйместөп.

Авәртабан: Ку була өп авәртнә сәнәх та йәтаймө. Ыхатах.

Шайка сәнәхне ил ө дух кирө пу-
кансем ыраңне булсем хурса ысәсә.

„Тымар картәкө“.

— Кинемей, савән пил-кусу мөншән кәвакарнә? Кусу та пиләрсә ларнәсә.

— Сапла сав, Иван шәлләм, өнер сырмана ыдәйтсем йама кайрәм та та-
кам йәтсә сапри төн, хам та пәлей мерәм.

— Сук кинемей, сана никәм та мар, сав тымарсемөх пәтерәсә. Мән духлө төслө тымарсем... таса сарансөне сөмәр-
се кәларса халәха улталанашән пәр-
пәр саран хуҗи тытса талтамани?

— Ынах, Иван шәлләм, есө сынга ан шарла. 3—4 сул пәр ырайтанах кәларса пурәнсәтү, кәсәл пулмарө. Ыраңсем тытрөс тө „Кәлкан тымар-
рине“ пил-кусран сүтәлтартөс.

— Сав кирлө, кинемей, сире—тух-
тәрсөм пулса хәр-арәмсөне улталаса сүретө. Турә тымарри, тесе тө суйа-
тәр. Сирән турә-сөва әратийө мән—
тымара йуратай.

— Иван шәлләм, төрлө тымара йат хурасах пула—унсәраң сүтмалли тө сук, илөкөн илмест.

Хәшө илкеләсә. Кәсәл 4 т. сүтсәт-
тө, йулашынған хама сүтатрөс.

— Сәр синтө сирән пек ултавсә тух-

Сүлемәти (Шунашкар у. Тутарнас бул.) Ентри Михали Выхтәрө пур сәр-
те тө паллә сын. Ана пур пасарсөвте
те ыдәмаили йалаласөн хуҗисөм пә-
ласа тәрасә, вәл ыдәма тәрасән
4—8 төнкө йахәй ыдәса йарай. Ака
кәснерни кун, пәр өнине 40 төнке
сүтрө ысә апрама тапратнәран, кай-
ран ыдәма кайнә. Унта 8 төнкө
ыдәса йанә, вара хытә тарәхнине
пивнойнө кайса үсөср пулса мән пур
йулашкы укөине, сийөңти пияшакне
сүхатнә. Хәд 9 мәшәр атәллә кәсрине
сүтсә йәтө, нигәтә вәл хакпа кәсри-
не сүтсә сук. С-нтертө „Кивсөн па-
ракан йулашләхран“ 30 төнкө илтө
әна та ыдәса. өсөсө пәтертө. Ку вә-
хәтра килти хәрарәм таврашсөне сүт-
ма тапратрө.

Сөмөсө килте ысә ларай, арәмө
дөнкелесө сүрекөн пек сүрет, сийөңти
тумтирө тө сук.

МИРУК.

Сакә өвтө вәл Выхтәр. Ана Сөнтөрли
йулашләх кивсөн усә парса өстерө:

— Ёстөрөх, сөдөхивө йухтартгарас
килмест, тәсәсә курәнай.

тәрсөм сав тымарсемне сынсөне ылай
сийөв күрөсә, савәнпа сәр турринөх
хөненө—үлөм ан ултала сынсөне.

— Мурө өппи, Иван шәлләм, улта-
ласөн кутан пултәр, кәлкан тымарри
асран кайас сук сав, пил-кус сөрсө кай-
рө, сав хама кәлармалтартө тө...

— Сүлти патшаләхра кәлар, кинө-
мөй, сирән турәр нумай унта, пирән
турәсем сәр синдөх.

ҮРӨК.

„Хаварт-пуштă“.

Ёлĕк йалтан йала сўрекен (козтсевой) пуштă сук пирки сырусем тас ситеймеçĕ, тетгёмĕр. Сёпёртен йанă сыру 2 ернере ситевĕ.

Халĕ «козтсевой пуштă» питĕ хаварт сурет». Ийуён 8-мĕшĕнче Шупашкартан Туваш вуласĕнчи Сырма пуçне йанă сыру халĕ те ситмен-ха. Козтсевой тăрăх савăрăнса сўрет пулĕха. Шупашкартан сырма пуçне 15 сукрăм сес те. Пыраç сыруне кĕтекенĕ Халахан Сутта Каларакан Комиссариата килсе копии илнĕ.

СТУТЕНТ.

Сутра.

— Краштанкă, есĕр кама ху арун ашшĕ тесе шутлатăн? Казака Ентипе, йе Шур Йăвана?

— Астан Казака Ентипĕ ашшĕ пулма пултарай!? ..

— Мĕншĕн?

— Вăл 25 тенкĕ илет, Шур Йăван 75 тенкĕ. Сук, сук, Шур Йăванах аша ашшĕ...

Наукапа техника.

30 кун канмасăр ёсни.

„Пищевик“ приваттĕкĕ Арĳушшин мавкунтан пуçласа таранмасăр кашни кунах ёснĕ. Хейсел тухтăр 23 кун выçнă тесе сырасĕ хасатра Шупашкарти Арĳушшин 30 кун ёсме пултарай. Епĕр те мухтама пултаратпăр!

ИЕРИНКЕ.

Бул тўшен.

Ёсĕр сынсем „Венетсирен“ таврăннă тух троттуар сунтăх сывăрасĕ. Сывăракансем каланă тăрăх, тўсем мамăк тўшекпе пĕрех.

ИЕРИНКЕ.

Комертсипе шулни-бĕствă.

Кёпĕрнатăр кёпĕрнатăра улталасан „политтикă“ пулай.

Йенерал йенерала улталасан „стратеги“ пулай.

Усламçа усламçана улталасан „комертсипе“ пулай.

Мушике мушике улталасан, тўрех каласан, шулнибĕствă пулай, тесе каларĕ тет ёлĕк пĕри.

Сакан пекех Шупашкарти кулаç хуçи Решеттин та „комертсипе“ хăтланма тапратнă. Кулаç ашне, кулаçĕ йăвартарах турттар тесе, шăнасем йарса пĕсерет.

Анăх ку Решеттинăн „комертсипе“ „шулнибĕствă“ сине пырса тăрăнса пăр-пар анăх саланса ан кайтар.

„СТУТЕНТСА“.

Санитари инспектăрĕ.

(Анасласа): Ех, йармăк ситрĕ. Мĕн тўклĕ краçсин саппалли пулă, фернослив... протоколсем... Мĕншĕн-ши милиционерсене аппарат тытăшнă укça панă пек манă укça памаçĕ ши?

МИКИШ.

Танлашу.

Амĕшĕ: Айуй, хĕрĕм. Мĕншĕн есĕ ку арçын кĕпи-йĕмне тăхăнса йатăн ха?

Хĕрĕ: Ан шарла, анне! Есĕ нимĕн те пĕлместĕн—сĕм сукаç пекех. Халхи вăхăтра арçын та хĕрарăм та пĕрех-Пире „ТАНЛАШУ“ кирлĕ. Есĕ те аттен кăсак йĕмне тăхăнса сўреме пултаратăн.

КЕЛИ.

Капкан вулакансене.

„Капканă“ вăхăтра каларайманшăн ўпкелĕкенсем пит те нумай пулĕ сирĕш хушăра, анăх вĕсем малашне телейлĕ пулĕс.

Ситес уйăхра йуç, йуç, уйăхĕсемшĕн каларса ситерĕпĕр Капкан суркунне шыв айне пулнă хыçсĕн тутăхса, йăлăхса кайнипе тимĕрс лассинче нумай виртрĕ. Хал, ёнтĕ идсе килнĕ, ёçлеме пуçлаç, хавартрах сыранса илĕр!

Пирён йалкорсен псевтонимёсем.

Есрел.

Хёрлĕ пăрăс.

Карма ҫăвар.

Тилĕ тус.

Майрака.

Иленъ ҫĕ.

Ответ. редактор А. Золотов.